

Kunnat ja koulutus – tausta tietoa

Kuntien ja valtion järjestämällä ja rahoittamalla koulutuspalveluilla edistetään ihmisten hyvinvointia sekä kuntien, alueiden ja koko maan elinvoimaisuutta. Varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut edistävät elinikäistä oppimista ja väestön osaamista. Koulutus ja oppiminen mahdollistavat jokaiselle ihmiselle kasvun hyvään elämään ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Parhaimmillaan hyvin hoidetut koulutuspalvelut nostavat imagoa sekä houkuttelevat lisää asukkaita, elinkeinoelämää ja yhteisöjä kuntaan, alueelle ja Suomeen.

1. Koulutuksen rahoitus

Kuntien opetustoimen rahoitusjärjestelmä toimii osana kuntien valtionosuusjärjestelmää. Kuntien valtionosuusjärjestelmä muodostuu valtionvarainministeriön hallinnoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta. Kuntien lisäksi se kattaa myös yksityiset koulutuksen järjestäjät ja kuntayhtymät.

Opetustoimen järjestelmällä rahoitetaan osaa esi- ja perusopetuksesta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta sekä kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, kesäyliopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa järjestettyä vapaan sivistystyön koulutusta. Lisäksi järjestelmä kattaa opetustuntimäärän perusteella rahoitettavan taiteen perusopetuksen. Ahvenanmaalla järjestetty koulutus ei kuulu opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän piiriin.

Valtionosuusjärjestelmän keskeinen periaate on korostaa kuntien ja yksityisten koulutuksen järjestäjien itsenäistä päätöksentekoa. Rahoitusta ei ole ”korva merkitty”, vaan valtionosuuden saaja päättää rahoituksen käytöstä. Tosin toisin kuin kuntajärjestäjän kohdalla – yksityisen koulutuksen järjestäjän tapauksessa sitä ei voi käyttää muuhun kuin järjestämisluvan mukaisen koulutuksen toteuttamiseen.

Järjestelmällä rahoitetaan koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita käyttökustannuksia ja pieninvestointeja. Ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön osalta liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta rahoitetaan myös investointeja poistojen kautta. Kuntayhtymä ja yksityinen koulutuksen järjestäjä saavat valtiolta rahoituksena valtionosuuden perusteen (opiskelijamäärän ja opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan tulo) kokonaisuudessaan esi- ja perusopetusta lukuun ottamatta.

Kunnan peruspalveluiden valtionosuus on 25,46 prosenttia vuonna 2020. Kuntien rahoitusosuus on siten noin 75 prosenttia. Opetus- ja kulttuuritoimen kuntien rahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 57,30 prosenttia sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia.

Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Rahoitus muodostuu perusrahoituksesta, suoritusrahoituksesta sekä vaikuttavuusrahoituksesta. Lisäksi koulutuksen järjestäjille voidaan

myöntää valtionavustuksena strategiarahoitusta. Perusrahoituksesta noin 99 prosenttia jaetaan tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella ja noin prosentti hakemusten perusteella harkinnanvaraisina korotuksina. Suoritusrahoitus määräytyy suoritettujen tutkintojen ja tutkinnonosien perusteella. Vaikuttavuusrahoitus jaetaan tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen ja opiskelijapalautteen perusteella.

Yliopistojen toiminnan perusrahoitus tapahtuu valtion toimesta. Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuu siirtyi vuonna 2015 kokonaisuudessaan valtiolle. Tällöin kuntien ammattikorkeakoulujen rahoitusosuus siirtyi rahoitettavaksi 36 prosentin osalta peruspalveluiden valtionosuuden kuntarahoituksesta ja 64 prosentin osalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toisen asteen koulutuksen kuntien rahoitusosuudesta.

Opetus- ja kulttuuritoimessa rahoitus muodostuu koulutusmuodoittain rahoituksen perusteena olevien suoritteiden ja laskennallisten yksikköhintojen tulosta. Suoritteita ovat tyypillisesti opiskelijamäärät, opetustunnit, opiskelijavuorokaudet tai -viikot ja kulttuuritoimessa kunnan asukasmäärä tai henkilötyövuodet. Eri palvelumuodoissa yksikköhinnan muodostumisperiaatteet vaihtelevat. Yksikköhinta voi olla koulutuksen järjestäjäkohtainen, ryhmittelyyn perustuva tai valtakunnallinen.

KESKIMÄÄRÄISET YKSIKKÖHINNAT 2020:

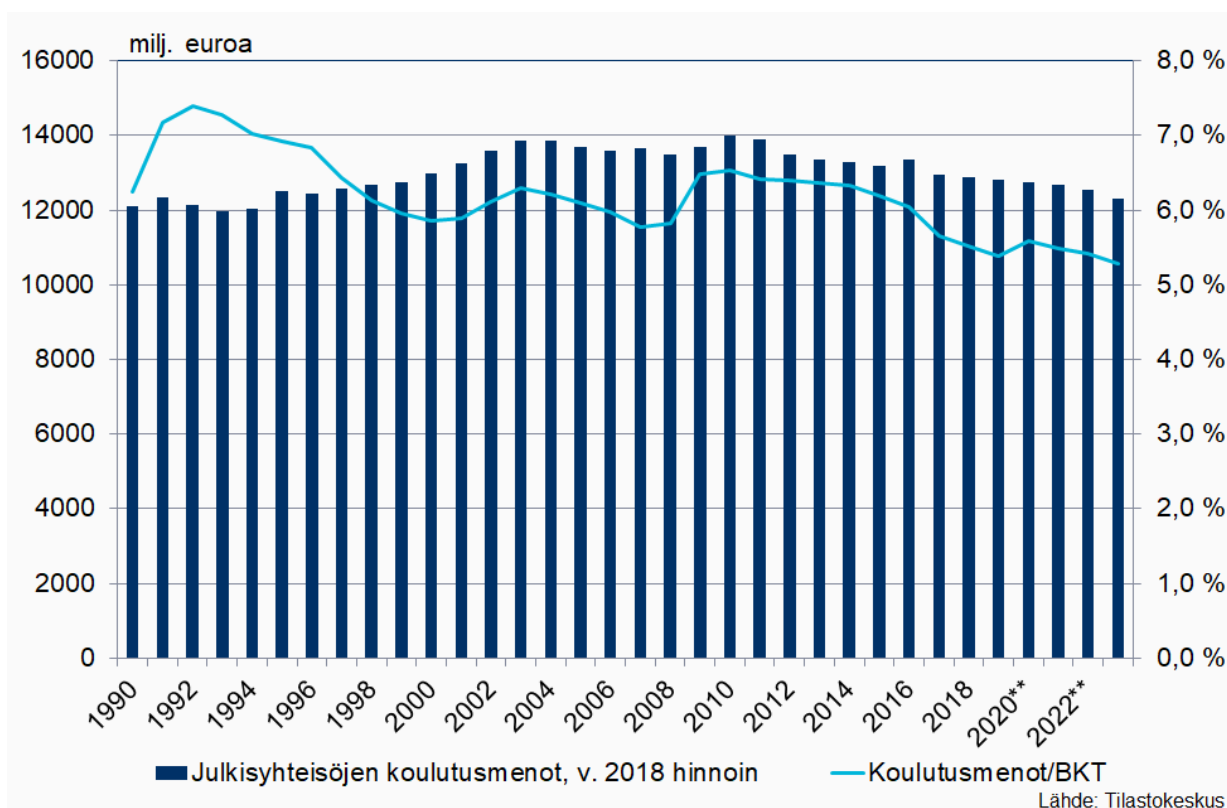
Lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta 6 305,48 euroa/opiskelija

Taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta 79,54 euroa opetustuntia kohden.

Vapaa sivistystyö: Kansalaisopistojen keskimääräinen yksikköhinta 84,37 euroa opetustuntia kohden, myös kansalaisopistoissa järjestetty taiteen perusopetus. Kansanopistot 297,48 euroa/opiskelijaviikko, kesäyliopistot 156,94 euroa/opetustunti ja liikunnan koulutuskeskukset valtakunnallinen yksikköhinta 88,20 euroa/opiskelijavuorokausi.

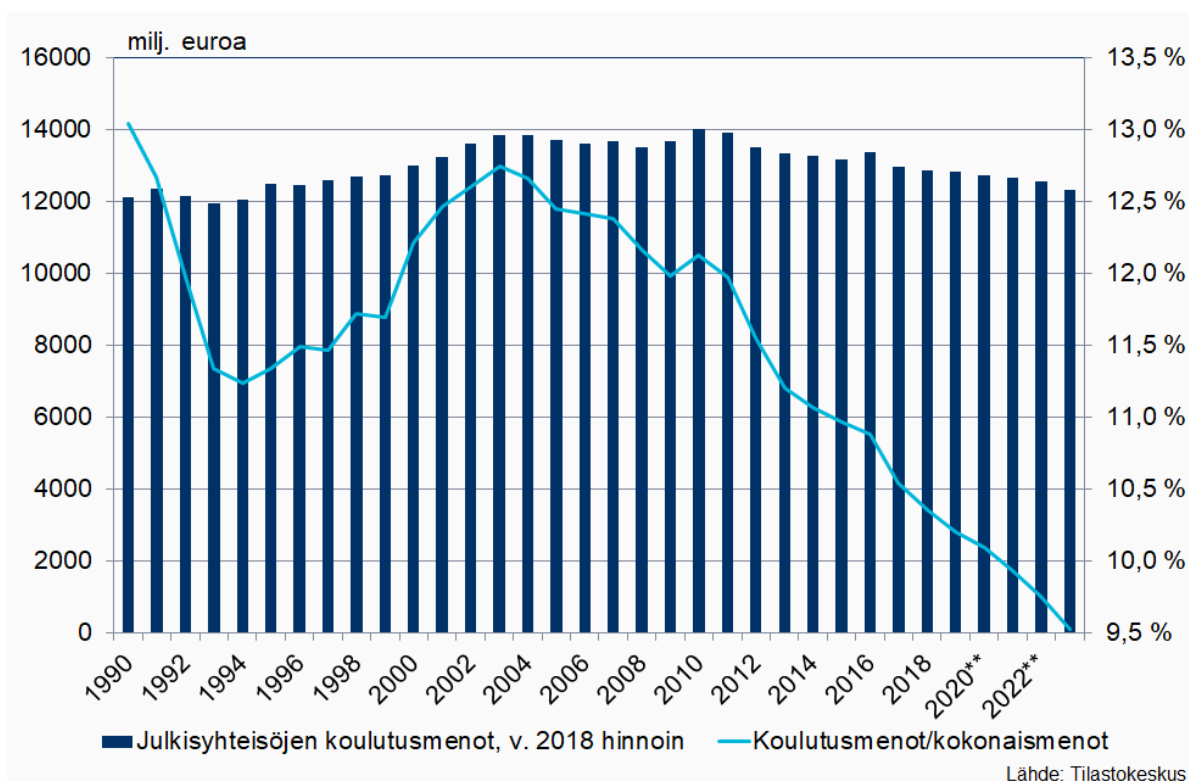
Ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskeva sääntely sisältyy 1.1.2018 lukien ammatillisesta koulutuksesta annettuun lainsäädäntöön. Ei sisällä keskimääräistä yksikköhintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja mm. Aluehallintovirasto myöntävät opetustoimeen kohdennettua harkinnanvaraista valtionavustusrahoitusta. Avustukset myönnetään toimintaan tarkoitettuna yleisavustuksena, erityisavustuksena (investointi, kokeilu-, käynnistämisen-, tutkimus-, tai kehittämishankkeisiin) sekä investointiavustuksena.

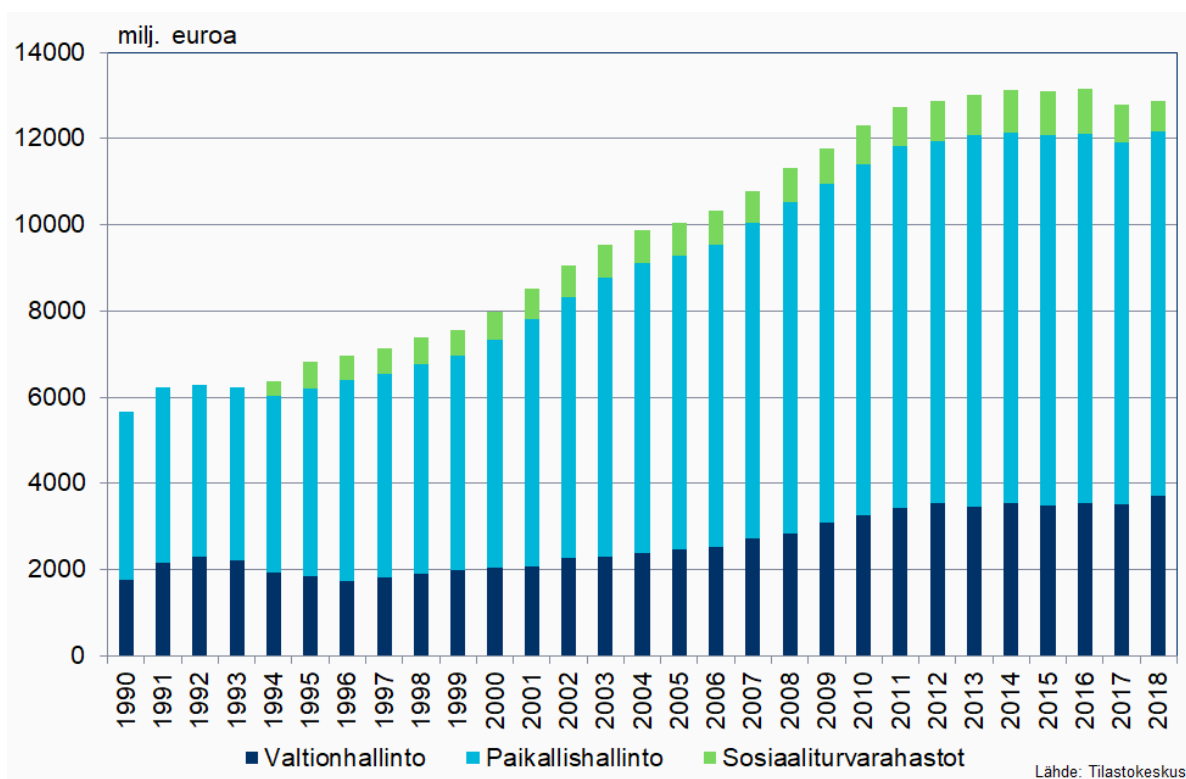

Julkiset reaaliset koulutusmenot, % BKT:stä. (Lähde: Tilastokeskus.)

Tilastokeskuksen mukaan julkiset menot koulutukseen ovat laskeneet jopa nimellisesti viime vuosina. Reaalista laskua tapahtui hieman myös edellisellä vuosikymmenellä. Reaalisesti koulutuksen julkinen rahoitus on vaihdellut kolme viimeisintä vuosikymmentä 12–14 miljardin euron välillä. Suhteessa BKT:hen panostus koulutukseen on ollut trendinomaisesti laskussa. Nykyään panostus on noin 5,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Myös suhteutettuna koko julkiseen talouteen koulutuksen osuus on laskenut ollen nykyään noin 10 prosenttia.

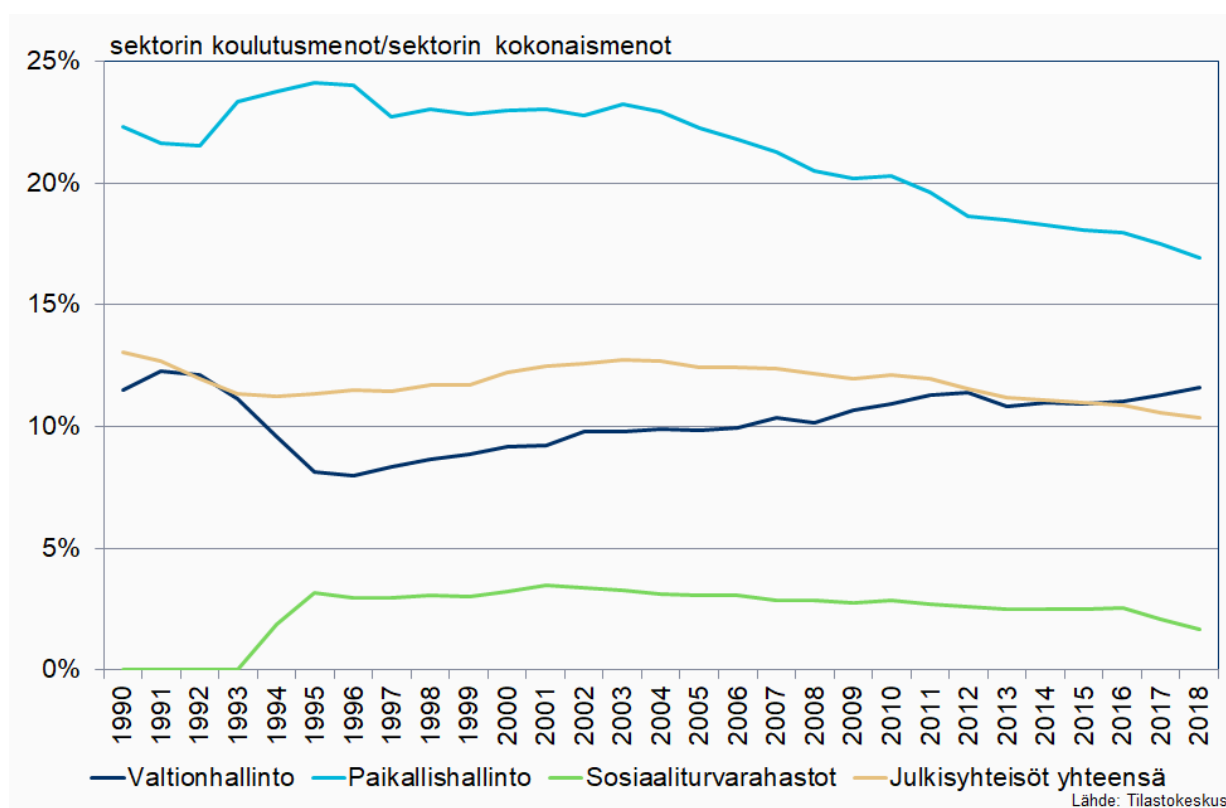

Julkiset reaaliset koulutusmenot, % julkisista kokonaismenoista. (Lähde: Tilastokeskus.)

Julkiset nimelliset koulutusmenot sektoreittain (kuntien kautta kulkeva valtion rajoitus sulautettu paikallishallintoon). (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuntien osuus koulutuksen kokonaismenosta on noin 40 prosenttia. Valtion suoran rahoituksen osuus on noin 30 prosenttia. Valtion koulutukseen tarkoitetun, kuntien kautta ohjatun rahoituksen osuus on noin neljännes koulutuksen kokonaismenosta. Sosiaaliturvarahastot kattaa 5 prosenttia koulutuksen julkisesta panostuksesta.

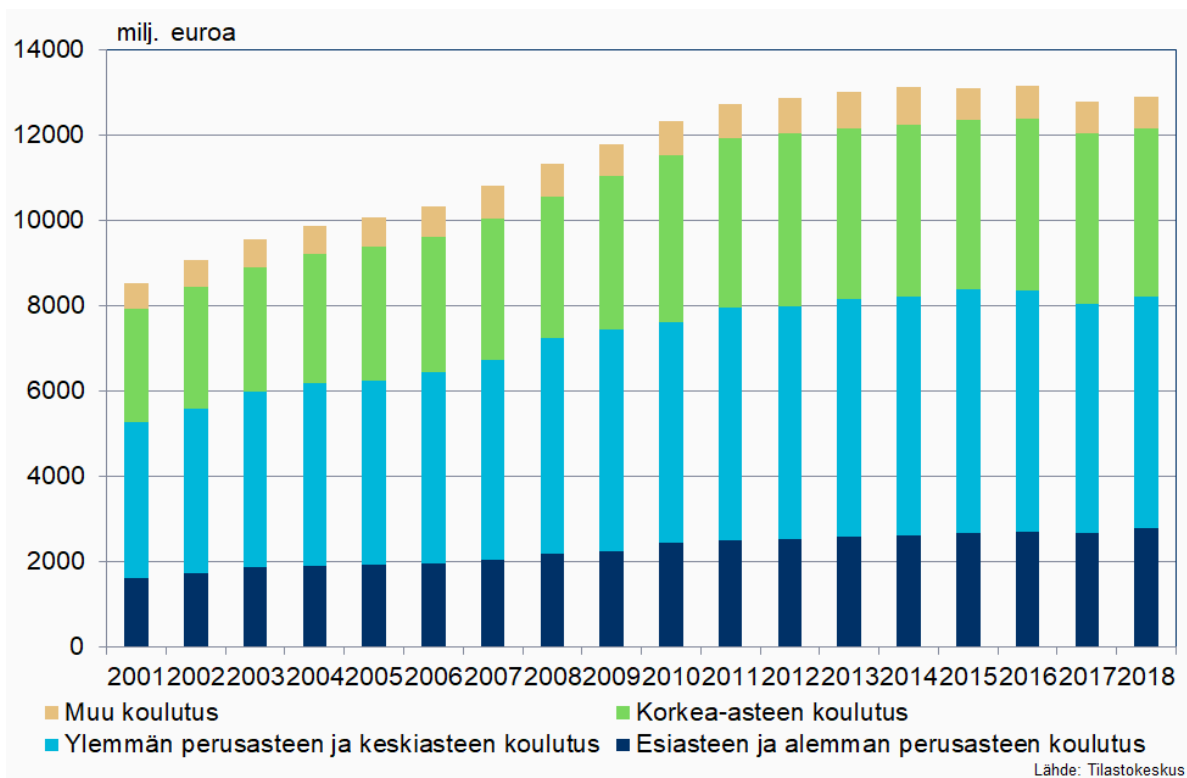

Koulutusmenojen osuus sektorin kokonaismenoista. (Lähde: Tilastokeskus.)

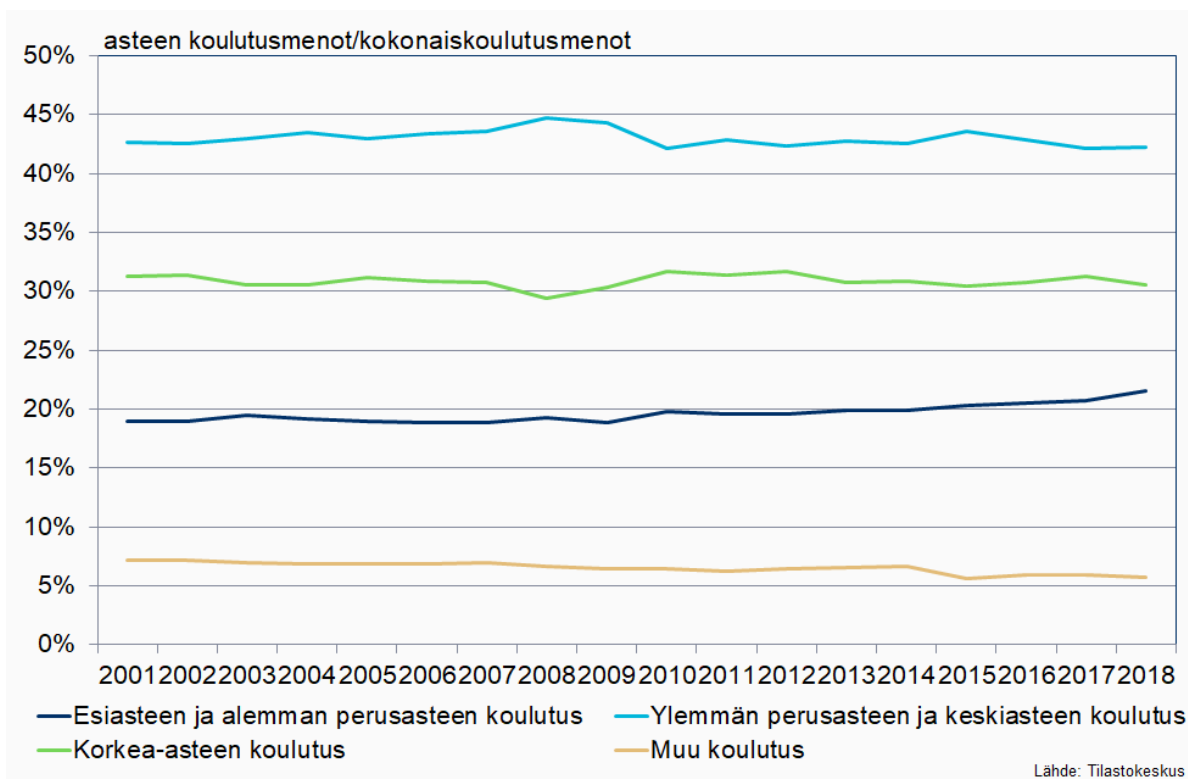
Julkiset nimelliset koulutusmenot ovat kasvaneet reilut 60 prosenttia tällä vuosituhannella. Tämä ei aivan vastaa kustannusten nousuakaan, joten reaalisesti koulutusmenot ovat jopa hieman laskeneet. Samaan aikaan julkiset menot terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvamenoihin ovat yli kaksinkertaistuneet molempiin.

Tämä näkyy etenkin kuntien menojen suuntautumisena aiempaa korkeammilla osuuksilla muuhun kuin koulutukseen. Asukasta kohden tarkasteltuna nykyisin koulutukseen panostetaan reilut 2 300 euroa vuodessa, kun reaalisesti summa oli 300 euroa enemmän vuosina 2003–2004.

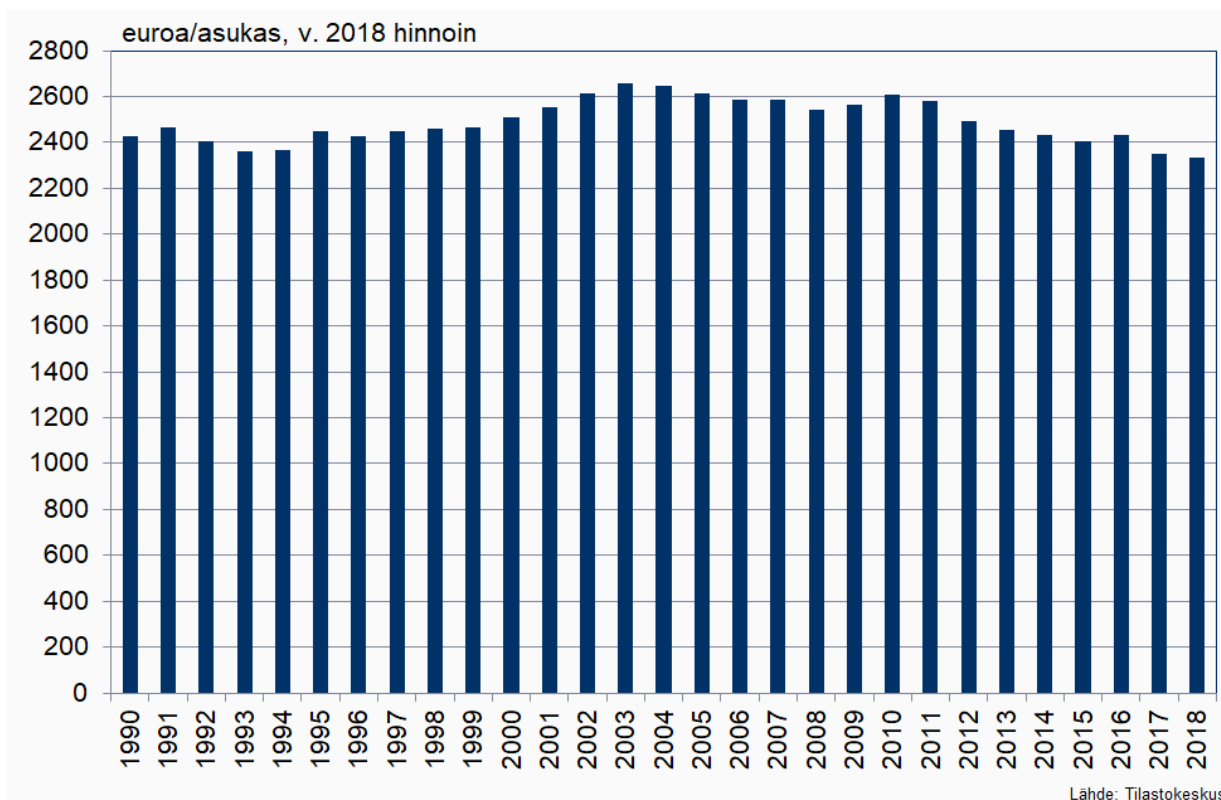
Väestörakenteen perusteella samanlaisen kehityksen voi ennakoida jatkuvan, vaikka koulutuksen tarve ei ole laskussa viime vuosien syntyvyyden laskusta huolimatta, sillä osaavaa työvoimaa tarvitaan samoissa määrin jatkossakin julkisen talouden kestävyys turvaamiseksi.

Julkiset nimelliset koulutusmenot koulutusasteittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

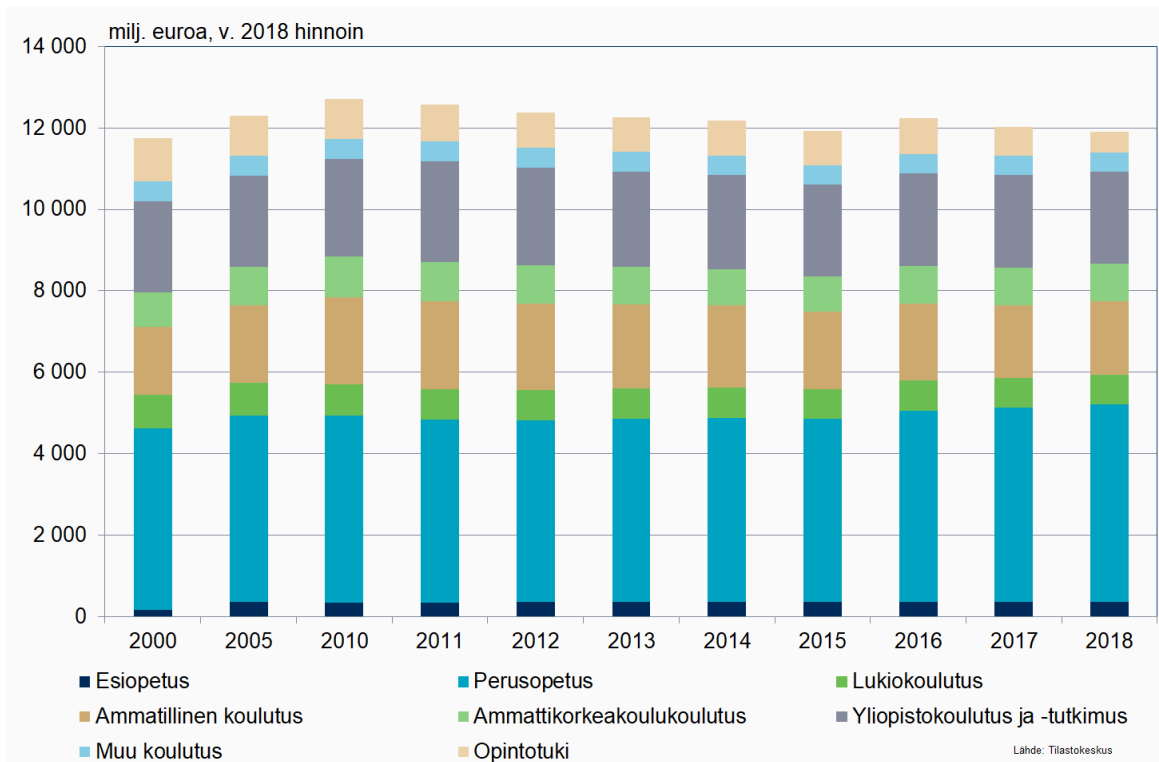

Koulutusasteen menojen osuus koulutuksen kokonaismenoista. (Lähde: Tilastokeskus.)

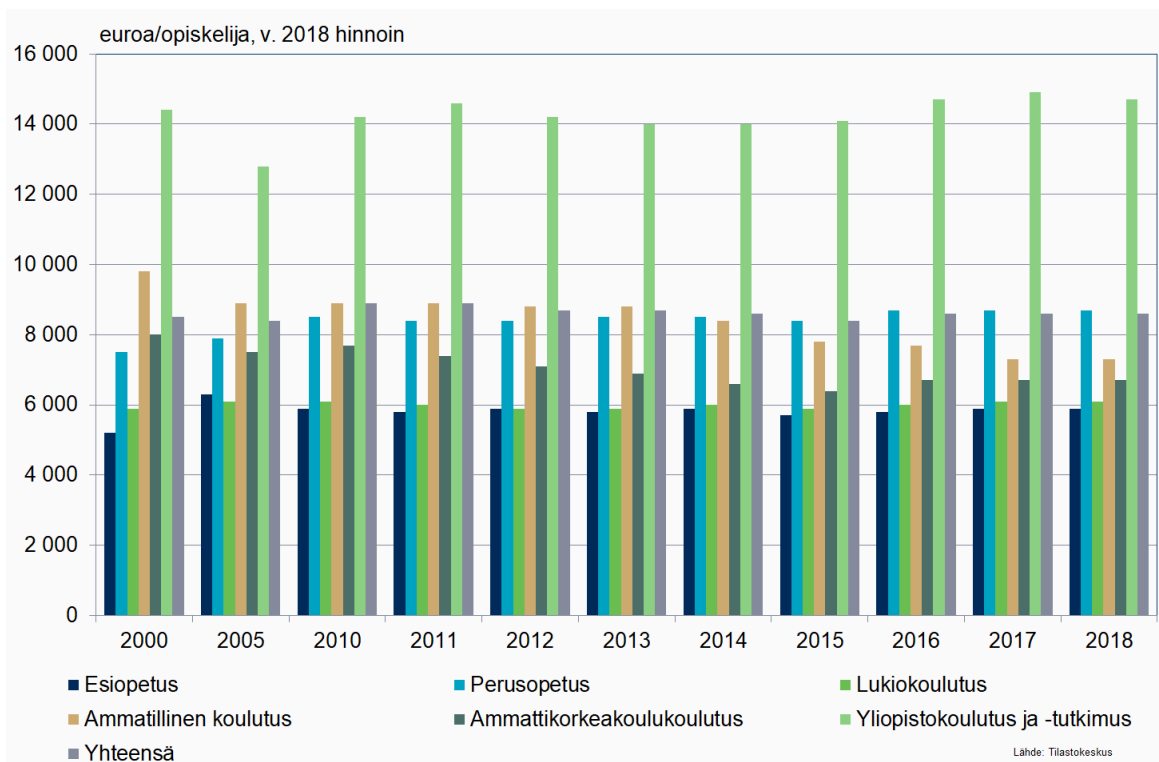

Julkiset reaaliset koulutusmenot asukasta kohden. (Lähde: Tilastokeskus.)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 esiopetuksessa ja lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjien menot opiskelijaa kohden ovat 6 000 euroa vuodessa ja ovat säilyneet reaalisesti lähes muuttumattomina reilun vuosikymmenen ajan. Perusopetuksessa panostus oppilasta kohden on reilut 8 500 euroa panostuksen hieman noustuakin. Ammattikorkeakoulutuksessa meno on ollut hieman laskeva ollen nykyään reilut 6 500 euroa per opiskelija. Reaalisesti merkittävin lasku on tapahtunut ammatillisessa koulutuksessa. Nykyään panostus opiskelijaa kohden on reilut 7 000 euroa, kun vielä vuosikymmenen alussa panostus oli vajaat 10 000. Yliopisto-opiskelijaa kohden meno on reilut 14 500 euroa. Reaalinen taso on säilynyt.

Koulutuksen reaaliset käyttömener käyttökohteittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

Reaaliset käyttömener opiskelijaa kohden koulutusmuodoittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

KÄYTETYT LÄHTEET:

Kuntaliitto <https://www.kuntaliitto.fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö <https://www.minedu.fi>

Opetushallitus <https://www.oph.fi>

Sitra: Mille väestölle? <https://www.sitra.fi/aiheet/osaamisen-aika/>

Sivistystyönantajat <https://www.sivista.fi>

Tilastokeskus <https://www.tilastokeskus.fi>

Vipunen <https://vipunen.fi>